

ROVNOKRÍDLOVCE (ORTHOPTERA) PIENIN A OKOLIA: POZNÁMKY K VÝSKYTU DRUHOV

Benjamín Jarčuška, Anton Krištín, Martina Dorková, Peter Kaňuch ¹

Soňa Nuhličková a Ján Svetlík ²

Orthopterans (Orthoptera) of Pieniny Mts. and surroundings: notes on species occurrence

Abstract: Results of surveys of diversity and composition of orthopteran assemblages conducted in National Park of Pieniny (NE Slovakia) and surrounding areas in 2013, 2015 and 2017 are summarized in the paper. In total, we sampled 31 species (ca. 25% of Slovak orthopterofauna). The most frequent species were *Tettigonia cantans*, *Euthystira brachyptera*, *Chorthippus apricarius*, *Chorthippus parallelus* (> 90%), as well *Metrioptera roeselii*, *Pholidoptera griseoaptera* and *Decticus verrucivorus* (> 70%). We found also *Podisma pedestris*, *Chorthippus montanus*, *Pholidoptera aptera*, *Psophus stridulus* and *Metrioptera brachyptera*, habitat specialists and indicators of preserved montane and sub-montane grasslands. Up to date, with historical data, 39 species of Orthoptera have been found in the area.

Key words: Orthoptera, grasshoppers, crickets, fauna, Pieniny, Slovakia

Adresy autorov: ¹ Ústav ekológie lesa SAV, L. Štúra 2, 960 01 Zvolen,
e-mail: benjamin.jarcуска@gmail.com

² Staničná 318/19, 900 66 Vysoká pri Morave

Úvod

Územie Pieninského národného parku je hojne navštevované turistami, pozornosti ortopterológov však unikalo. Faunu rovnokrídlovcov na slovenskej časti Pienin skúmal MAŘAN (1954), ktorý tu popísal nový druh kobylky *Isophya pienensis* (MAŘAN 1954) a zistil celkom 27 druhov. Neskôr podal správu o stave poznania Orthoptera v rokoch 1985 – 1987 v Pieninskom národnom parku STRAKA (2000), ktorý zistil celkom 25 druhov, z toho 6 v území po prvýkrát. Na poľskej strane územia sa tejto skupine hmyzu venovala väčšia pozornosť, vid' práce BAZYLUKA (1978) či LIANY (2000). LIANA (2000) pre poľskú časť uvádza 43 druhov zistených v rokoch 1911 – 1992.

V tejto správe sumarizujeme výsledky monitoringu rovnokrídlovcov na území národného parku Pieniny a v ich okolí, ktorý sa uskutočnil počas 41. Východoslovenského tábora ochrancov prírody v Kamienke v roku 2017 a tiež z našich skorších prieskumov v území (2013, 2015).

Materiál a metodika

Výskum sme robili v júli a auguste v rokoch 2013, 2015 a 2017 na 23 lokalitách v Pieninách a priľahlom území, pričom na faunisticky významnejších a väčších územiach ako Pieninské bradlá, Haligovské skaly a OCHÚ Rička sa nachádzalo viacero z týchto lokalít (Tab. 1). Každá lokalita mala výmeru minimálne 1 ha (v prípade transektu na Haligovských skalách to bol cca 1 km) a čas strávený na každej z lokalít predstavoval aspoň 1 hodinu. Na odchyt sme použili metódu šmýkania porastov, oklepov konárov stromov a krov, doplnenú o vizuálny a akustický monitoring. Zistené druhy boli

determinované podľa KOČÁRKA a kol. (2005), odkiaľ sme prevzali aj názvoslovie.

Početnosť jednotlivých druhov na lokalitách je vyjadrená semikvantitatívne podľa nasledovnej stupnice: 1 – veľmi vzácny (menej než 3 adultné jedince), 2 – vzácny (3 – 10 jedincov), 3 – početný (11 – 100 jedincov), 4 – veľmi početný (viac než 100 jedincov).

Lokality

Lokality sa nachádzali v rozpätí nadmorských výšok 450 (ústie Lesnického potoka do Dunajca) – 1050 m n. m (Vysoké Skalky nad obcou Strážany). Lokality predstavujú najmä suché až xerothermné biotopy, často so skalnými sutinami či vystupujúcimi skalami (napr. Pieninské bradlá, prielom Lesnického potoka), menej už mezofilné lúky a okraje lesov (napr. Lesnické sedlo, Vysoké Skalky, lúky okolo Jarabinského prielomu) a najmenej vlhké lúky (napr. Osturnianske jazerá) ; často bolo na jednej lokalite viac typov biotopov (napr. OCHÚ Rička, Haligovské skaly, lúky okolo Čertovej skaly); Tab. 1.

Výsledky

Na 23 lokalitách sme zaznamenali 31 druhov rovnokrídlovcov, z toho Ensifera 12 druhov a Caelifera 19. Počet druhov na lokalite sa pohyboval od 6 do 19, priemerne 12,8.

K najfrekventovanejším druhom patrili kobylka *Tettigonia cantans* a koníky *Euthystira brachyptera*, *Chorthippus apricarius* a *Chorthippus parallelus* (> 90 %), tiež *Metrioptera roeselii*, *Pholidoptera griseoaptera* a *Decticus verrucivorus* (> 70 %).

Sucho- a teplomilné druhy (napr. *Leptophyes albovittata*, *Phaneroptera falcata*, *Metrioptera bicolor*, *Omocestus haemorrhoidalis*, *Platycleis grisea* a *Stenobothrus lineatus*) sa vyskytovali na 2 – 8 lokalitách (Tab. 1).

Medzi vzácnnejšie, nami zaznamenané druhy, možno zaradiť *Podisma pedestris* (horský druh skalných sutín), *Barbitistes constrictus* (lesný druh; dospelci žijú na stromoch, preto uniká pozornosti), *Chorthippus montanus* (vzácnny vlhkomilný druh), *Pholidoptera aptera* (podhorský až horský druh lesných okrajov), *Psophus stridulus* (horský až podhorský stredne suchomilný druh biotopov s nezapojenou nízkou vegetáciou) a *Metrioptera brachyptera* (vlhko- a chladnomilný podhorský až horský druh). Našli sme ich na 1 – 11 lokalitách (Tab. 1).

Diskusia

MAŘAN (1954) zistil v Pieninách v auguste 1953 (8 dní) celkom 27 druhov. V rokoch 1985 – 1987 študoval faunu Orthoptera v Pieninskom národnom parku STRAKA (2000), ktorý zistil celkom 25 druhov, z toho 6 v území po prvýkrát (*Pholidoptera fallax*, *Leptophyes albovittata*, *Acheta domestica*, *Chorthippus pullus*, *Omocestus rufipes*, *Stenobothrus nigromaculatus*). Naopak, nezistil oproti MAŘANOVÍ (1954) také druhy ako *Metrioptera brachyptera*, *Gryllus campestris*, *Tetrix subulata* a *Tetrix tenuicornis*, *Chorthippus montanus*, *Chorthippus parallelus*, *Chrysochraon dispar* a *Myrmeleotettix maculatus*.

V našom prieskume sme teda zistili doteraz najviac druhov (31), pričom sme nepotvrdili 4 druhy z roku 1953 (MAŘAN 1954), a to *Isophya pienensis*, *Gryllus campestris*, *Gryllotalpa gryllotalpa* a *Myrmeleotettix maculatus*. Nepotvrdili sme ani 6 druhov z rokov 1985 – 1987 (STRAKA 2000), a to

Isophya pienensis, *Pholidoptera fallax*, *Gryllotalpa gryllotalpa*, *Acheta domestica*, *Chorthippus pullus* a *Stenobothrus nigromaculatus*. Zdá sa, že v súčasnosti je v Pieninách nezvestný *Gryllus campestris*, ktorý tam bol ešte v 50-tych rokoch 20. storočia veľmi početný. Nepotvrdili sme ani druh *Isophya pienensis*, čo však môže byť metodická chyba, pretože náš výskum sme robili až od konca júla, pričom v tomto fenologickom období sa vyskytujú už len posledné, dozívajúce jedince rodu *Isophya*. Ďalšie druhy boli aj v minulosti zaznamenané len v malom počte. Naopak, oproti doterajším poznatkom sme zaznamenali v Pieninách po prvýkrát 6 druhov (*Barbitistes constrictus*, *Phaneroptera falcata*, *Metrioptera bicolor*, *Chorthippus albomarginatus*, *Chorthippus brunneus* a *Chorthippus mollis*). Z toho u druhu *Phaneroptera falcata* sa zrejme jedná o recentné šírenie druhu na sever a do chladnejších oblastí (KOČÁREK a kol. 2008).

V Pieninách bolo teda na slovenskej strane doteraz registrovaných celkom 39 druhov rovnokrídlavcov, čo je porovnateľné s poľskou stranou (43 druhov; Liana 2000).

Podakovanie

Za pomoc v teréne P. Tučekovi a M. Mikušovi a za organizačnú podporu vedeniu PIENAPu a organizátorom 41. ročníka Vs TOPu v Kamienke, osobitne M. Fulínovi.

Literatúra

- BAZYLUK W. 1978: Karaczany (Blattodea), prostoskrzydłe (Orthoptera) i skorki (Dermaptera) Pienin oraz góry Wżar. Fragmenta faunistica 22(1): 7–50.
- KOČÁREK P., HOLUŠA J. & VIDLIČKA E. 2005: Blattaria, Mantodea, Orthoptera & Dermaptera of the Czech and Slovak Republics. Illustrated key 3. Blattaria, Mantodea, Orthoptera & Dermaptera České a Slovenské republiky. Ilustrovaný klíč 3. Kabourek, Zlín. 349 pp.
- KOČÁREK, P., HOLUŠA, J., VLK, R., MARHOUL, P. & ZUNA-KRATKY, T. 2008: Recent expansions of the bush-crickets *Phaneroptera falcata* and *Phaneroptera nana* (Orthoptera: Tettigoniidae) in the Czech Republic. Articulata 23: 67–75.
- LIANA A. 2000: Prostoskrzydłe (Orthoptera), karaczany (Blattodea) i skorki (Dermaptera). Flora i Fauna Pienin. Monografie Pieninskie 1: 151–154.
- MAŘAN J. 1954: Rovnokřídlý hmyz (Orthoptera) státní přírodní rezervace „Pieniny“. Orthoptera of the State Nature Reserve Pieniny. Ochrana přírody 9: 65–69.
- STRAKA V. 2000: Súčasný stav fauny rovnokrídlavcov (Insecta, Orthoptera) Pieninského národného parku. Kmetianum, zborník SNM – Múzea Andreja Kmeťa 9: 97–102.